ENERGY EFFICIENCY WATCH

Energie-efficiëntie beleid in Europa

Een analyse van het Nationale Energie Efficiëntie Actie Plan en beleid van EU lidstaten in 2014

Landelijk Rapport

België

Co-funded by the Intelligent Energy Europe Programme of the European Union

Kernpunten en aanbevelingen

Dit rapport is een van de 28 landelijke rapporten die in 2015 gepubliceerd zijn door het Energy Efficiency Watch (EEW) project. Dit project richt zich op:

1) De veranderingen vanaf 2011 in de geïmplementeerde wetten en plannen van EU lidstaten, gebaseerd op de Nationale Energie Efficiëntie Actie Plannen (NEEAP) die gepubliceerd zijn in 2014 samen met andere officiële documenten.
2) De ontvangen terugkoppeling van het kwantitatieve onderzoek en interviews met experts over hoe effectief de implementatie van beleid eigenlijk is (meer informatie op: www.energy-efficiency-watch.org).

Op basis van deze resultaten biedt dit rapport ook aanbevelingen over hoe het energie-efficiëntie beleid van België in het algemeen en per sector verbeterd zou kunnen worden.

Bevindingen

België is een federale staat waar individuele gewesten veel macht hebben bij energie gerelateerde zaken: het rationele gebruik van energie valt binnen de bevoegdheden van de gewesten (Vlaanderen, Wallonië en Brussel), terwijl de Federale overheid alleen de maatregelen mag implementeren die gericht zijn op de verbetering van de energie-efficiëntie. Als gevolg daarvan worden de meeste maatregelen op het gewestelijk bestuursniveau aangenomen en geïmplementeerd. In de Belgische NEEAP staat een klein deel geschreven over het federale bestuursniveau en een uitgebreider deel over de gewestelijke plannen op het gebied van energie-efficiëntie, uitgesplitst in de drie regio's. Dit maakt het lastig om een compleet beeld van de landelijke situatie te krijgen.
Op basis van de screening van het Landelijke Energie-Efficiëntie Actie Plan (NEEAP) en de bevindingen uit de interviews die gehouden zijn met de Belgische experts heeft België gemiddeld tot weinig voortgang geboekt in hun energie-efficiëntiebeleid sinds de tweede NEEAP. Meer dan driekwart van de experts (77%) vindt dat het energie-efficiëntiebeleid over het algemeen weinig ambitieus is of slechts in een paar sectoren. Meer dan twee derde (69%) heeft geen of weinig nieuwe maatregelen waargenomen sinds de tweede NEEAP. De NEEAP screening bevestigd deze constateringen: behalve in de transportsector zijn er geen concrete energie-efficiëntiemaatregelen geïntroduceerd sinds het laatste rapport. In zowel Vlaanderen als Wallonië bleef de focus op de efficiëntie van gebouwen liggen. Meer dan twee derde van de experts die zich bewust zijn van de doelstelling uit de Richtlijn Energie-efficiëntie (EED) Artikel 7 denkt dat België die niet gaat halen. Experts geven aan dat voor Wallonië de toegang tot financieringsmogelijkheden de grootste uitdaging is, terwijl Vlaanderen moeite heeft met het implementeren van bestaand beleid. De voorspellingen zijn wat optimistischer voor de bouwsector. 57% van de experts vindt namelijk dat België op schema loopt voor de implementatie van de Bijna-energieneutraal woningen voor 2020, waarmee België bij de best scorende landen van de EU hoort.

Voortgang per sector

De voortgang per sector is als volgt:

- Binnen het **bestuurskader** energie-efficiëntie heeft België een indicatieve doelstelling aangekondigd waarbij ze 18% primaire energie willen besparen voor 2020. De drie Belgische gewesten hebben niet gekozen voor de verplichtingsregeling, maar voor alternatieve maatregelen. In Vlaanderen hebben netbeheerders de verplichting om een aantal handelingen te verrichten op het gebied van energie-efficiëntie in gebouwen. Energiebelasting en een nationaal fonds voor energie-efficiëntie worden over het algemeen als weinig effectief beschouwd door de geïnterviewde Belgische experts.
- Experts geven ook aan dat er voor een groot deel rekening wordt gehouden met energie-efficiëntie in **overheidsactiviteiten**. Vlaanderen en Brussel hebben beide hun daarvoor bestemde beleidsmaatregelen voortgezet en er is momenteel een doelstelling van 50% duurzame overheidsaankopen op het federale niveau. In Wallonië is de Energy Service Company (ESCO) markt tot op heden nog niet voldoende ontwikkeld. Vlaanderen heeft

daarentegen verschillende initiatieven geïmplementeerd om het energieverbruik van overheidsgebouwen te verminderen. Dit kan een reden zijn waarom experts voortgang zien op het landelijke niveau.

- Experts zien verder ook voortgang in gebouwrenovaties in de **bouwsector**. Dit komt voornamelijk door de beschikbaarheid van verschillende subsidieregelingen op het federale en het regionale niveau, zowel algemene als specifieke subsidies gericht op de lage inkomens huishoudens. In Wallonië kunnen huishoudens een rentevrije lening krijgen (de Ecopack) om een renovatie aan hun huis te kunnen financieren. Er waren ook belastingvrijstellingen beschikbaar voor huishoudens die bezig waren met het renoveren van hun huis, maar deze zijn per 2012 afgeschaft. Alleen de isolatie van het dak komt nog in aanmerking voor deze regeling. Experts vinden de maatregel die de energie-efficiëntienormen voor nieuwe en gerenoveerde woningen vaststelt tot de meest effectieve energie-efficiëntiemaatregelen in België horen aangezien deze normen continu aangescherpt worden. Ondanks dat verwachten de experts dat de hoeveelheid renovaties relatief laag zal blijven.
- Voor wat de **huishoudelijke apparaten** betreft rekent België op de implementatie van de Richtlijnen Ecodesign en Energielabelling, in combinatie met een aanvulling van subsidies voor het kopen van energie-efficiëntie apparatuur. België heeft ook informatiecampagnes opgezet om maatschappelijk bewustzijn te creëren over het energieverbruik van apparatuur (hoofdzakelijk om het energieverbruik omlaag te brengen gezien België het risico loopt stroomtekorten en black-outs te hebben).
- In de **industriesector** is de landelijke belasting op investeringen in energiebesparingsmatregelen van kracht en hebben de regio's financiële stimulansen opgezet voor bedrijven om te investeren in energie-efficiëntie. Wallonië heeft haar niet-bindende overeenkomst doorgezet met de industrie, waarmee investeringen in energie-efficiëntie worden ondersteund tot 2020. Echter, in Vlaanderen zijn de onderhandelingen tussen de overheid en de industrie over het vernieuwen van de overeenkomst al vanaf 2012 bezig zonder enig resultaat. Verder heeft Wallonië ook moeilijkheden ondervonden met het controleren van de implementatie van verplichting om energie-audits uit te voeren bij grote bedrijven. De leidt tot een gemixte situatie voor de industriesector.
- In de **transportsector** werd er genoemd dat er op het gemeentelijke niveau verbeteringen waren in de planning van strategische mobiliteit. Het NEEAP rapport onderstreept dat de verschillende regio's matregelen en mobiliteitsplannen hebben opgesteld om het gebruik van openbaar vervoer en zachte vervoersmiddelen te stimuleren. Verschillende fiscale maatregelen zijn geïmplementeerd (kilometerheffing voor vrachtwagens en wegenbelasting voor auto's op basis van de uitstoot van broeikasgassen). Desalniettemin blijft de noodzaak bestaan om actie te ondernemen; de belastingvoordelen voor de auto van de zaak bestaan bijvoorbeeld nog steeds.

Aanbevelingen

Anderen punten van verbetering voor het pakket aan beleidsmaatregelen:

- Het **bestuurskader** zou moeten worden versterkt om er voor te zorgen dat de Art. 7 doelstelling van 1,5% energiebesparing per jaar gehaald gaat worden. Dit kan worden gedaan door middel van het gebruik van alternatieve maatregelen zoals een fonds voor energie-efficiëntie, een verplichtingsregeling voor energie-efficiëntie, of een combinatie van beide.
- Om het aantal renovaties in **overheid**sgebouwen te verhogen zullen er waarschijnlijk extra maatregelen nodig zijn, zoals verhoogde subsidies, verbeterde informatieverstrekking over bouwbedrijven of het instellen van ondersteuning aan de ESCo-markt. Over het algemeen leidt het verhogen van het maatschappelijk bewustzijn over voordelen van energie-efficiëntiemaatregelen in de overheidssector tot betere resultaten.
- In de **woonsector** zou het verstrekken van rentevrije leningen uitgebreid kunnen worden en het budget kunnen worden verhoogd om het aantal renovaties te verhogen.

- In de industriesector zou er weer toenadering moeten worden gezocht met de overheid. Vlaanderen zou moeten zoeken naar een niet-bindende overeenkomst die ambitieuze maar ook realistische doelstellingen zet, of, als de onderhandelingen niet succesvol zijn, overgaan op andere effectieve maatregelen. Wallonië zou de beschikbaarheid, betaalbaarheid en het controleren van energie-audits moeten verbeteren.
- In de **transportsector** is het mogelijk nodig om fiscaal te 'herbalanceren' (d.w.z. hogere belasting op fossiele brandstoffen en ondersteunende maatregelen voor openbaar vervoer), om het gebruik en de ontwikkeling van openbaar vervoer aan te moedigen.

Ontwikkelingen in het beleid volgens officiële documenten

De volgende tabellen presenteren 1) de beleidsmaatregelen die in 2011 zijn geïmplementeerd in België en 2) de beleidsmaatregelveranderingen na 2011. De maatregelen zijn weergegeven als de uitkomst van de screening van een document. De screening houdt vooral rekening met de tweede en de derde NEEAP, maar ook Artikel 4 en 5, en 7 berichten uit de Richtlijn Energie-efficiëntie (EDD) om tot zinvolle resultaten te komen. De Odyssee Mure database is ook een waardevolle databron geweest. Afhankelijk van de kwaliteit van de gegeven informatie in de officiële documenten is er geanalyseerd of beleidsmaatregelen nog actief zijn, afgezwakt/afgeschaft of verbeterd. Het was nog mogelijk om te beoordelen hoe goed deze maatregelen zijn geïmplementeerd en welke resultaten ze hebben geleverd.

- **O** betekent dat de maatregel nog steeds van kracht is, zonder noemenswaardige veranderingen,
- ✓ laat zien dat de maatregel nieuw is,
- ╳ illustreert dat de maatregel is afgeschaft,
- ☒ laat een maatregel zien die nog van kracht is maar duidelijk is afgezwakt,
- ☑ vertegenwoordigt een maatregel die van kracht is en duidelijk verbeterd is.

Overkoepelend bestuurskader voor energie-efficiëntie

Element uit het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in het beleid na 2011
Langetermijn energie-efficiëntiedoelstellingen en strategie	• Iedere regio heeft voor zichzelf voor 2016 een **energiebesparingsdoelstellig van 9%** vastgesteld (ESD doelstelling). • Brussel: **30% vermindering** van regionale broeikasgassen voor 2025.	• België heeft een indicatieve energie-efficiëntiedoelstelling opgesteld voor 2020: **een reductie van 18% in de primaire energie**. • **O** Reductie van 9% in de eindconsumptie van energie voor het einde van 2016 (EED doelstelling).
Betrokkenheid van niet-overheidsinstellingen, bedrijven, provinciale overheidsorganen en gemeenten.	• Energiebedrijven, ESCO's, lokale overheden en enkele branche organisaties zijn betrokken.	• **O** Al deze organisaties zijn nog steeds betrokken in het beleidsmakingsproces.
Instanties gerelateerd aan energie en klimaatbescherming	• Brussel: **Leefmilieu Brussel** (IBGE-BIM) • Wallonië: **Departement voor Energie en Duurzaam Bouwen van het Directoraat-generaal**. • Vlaanderen: **Vlaamse energieagentschap (VEA)**.	• **O** De instanties en het agentschap bestaan nog steeds.
EE fondsen voor algemene coördinatie en financiering van beleid en maatregelen	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten. • Op het regionale niveau is er het **Waalse Energiefonds**.	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten. • **O** Waalse Energiefonds is van kracht.

Element uit het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in het beleid na 2011
EE verplichtingsregelingen voor de algemene coördinatie en financiering van beleid en maatregelen	• Brussel: **openbare dienstverplichtingen** voor energiebedrijven. • Wallonië: **openbare dienstverplichtingen** voor leveranciers of netbeheerders (om zo het energieverbruik inzichtelijk te maken, documenten aan het ministerie te verstrekken, de energie-efficiëntie te verbeteren en bij te dragen aan het Waalse Energiefonds). • Vlaanderen: netbeheerders zijn verplicht **een bepaalde energiebesparing te realiseren** (2003-2011).	• ✗ De openbare dienstverplichting in Brussel is niet langer in werking. • België heeft besloten om alternatieve maatregelen te implementeren in plaats van een verplichtingsregeling voor energie-efficiëntie. • ○ De openbare dienstverplichting van Wallonië is in werking. • ☑ In 2012 is het Vlaamse programma herzien. Het is omgezet in de verplichting om een aantal acties te ondernemen op het gebied van de energieprestatie van gebouwen (subsidies voor kopers, promotie activiteiten, bieden van ondersteuning).
Voordelige omstandigheden in het kader van het leveren van energie gerelateerde diensten	• **FEDESCO**, een ESCo van de overheid, is verantwoordelijk voor overheidsgebouwen. In 2010 heeft FEDESCO een **kenniscentrum** geopend voor energie gerelateerde diensten. • **BELESCO** is een vereniging van Belgische ESCo's die de Belgische ESCo markt willen bevorderen. • **AGORIA** is een overheidsinstantie voor de technische industrie en heeft het **Green Building** platform ontwikkeld.	• ○ FEDESCO bestaat nog steeds, maar is geïntegreerd in de Regie der Gebouwen in 2014; tot op zekere hoogte promoot ze de invoering van energieprestatiecontracten. • ○ BELESCO en AGORIA bestaan nog steeds. • Momenteel zijn er 10-15 bedrijfs- en 4 overheids-ESCo's.
Belastingheffing hoger dan minimale EU vereisten	• Accijnzen zijn vastgesteld op het minimale tarief of daar onder.	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.
R&D ondersteuning	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.	• ✓ Stakeholders als FEDESCO zijn initiatieven gestart om onderzoek te doen naar innovatieve financieringsmechanismen.

Overheidssector

Element uit het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in het beleid na 2011
Strategie voor de overheidssector	• Federale overheid: alle federale openbare diensten moeten **EMAS** gecertificeerd zijn. • Brussel en Wallonië: **Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu** • Brussel en Wallonië: creëren een pact tussen overheden, netbeheerders en de industrie om de voordelen van energie-efficiëntie te begrijpen en met elkaar te delen. • Vlaanderen: heeft het plan om **voor 2014 het energieverbruik te verminderen** ten opzichte van 2009. • Wallonië: maatregelen om het energieverbruik van **openbare verlichting en verkeerslichten** te verminderen (sinds 2005). • Wallonië**: informatie over het rationele gebruik van energie in publieke gebouwen**, waaronder een wooncentrum, clausules voor aankopen door de overheid, een gids met praktijkvoorbeelden, energie voor raden, energie-audits.	• Verantwoordelijk voor de energie-efficiëntie in federale gebouwen: **Regie der Gebouwen** (taken: voldoen aan de vereisten, Energieprestatie contracten, gedragsverandering, etc.). • O De EMAS certificering blijft een vereiste. • O De Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu bestaat nog steeds. • X Het plan om het energieverbruik in Vlaanderen te verminderen is beëindigd in 2014. • O Het verlichtingsinitiatief en de informatiecampagne van Wallonië zijn in werking.
Inkopen door de Federale overheid	• Federaal: **Duurzame aankoopgids:** streven naar 50% duurzame aankoop procedures voor openbare gebouwen • Brussel: **Duurzaam koopbeleid**. • Vlaanderen: **100% duurzame aankopen** voor 2020**.**	• O De doelstelling voor het behalen van 50% duurzame aankopen is aan de gang. De richtlijnen zijn gepubliceerd. • Voor de overige maatregelen is er geen informatie over de veranderingen.

Element uit het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in het beleid na 2011
Overheidsgebouwen	• Federaal: weergave van het **Energieprestatiecertificaat** (EPC). • Brussel: **PLAGE**: plan voor het verminderen van het energieverbruik bij grootverbruikers. • Brussel: **passieve normen** voor nieuwe gebouwen. • Wallonië: **passieve normen** voor nieuwe gebouwen en energiezuinige normen voor grootschalige renovaties. • Wallonië: **training** voor energiebeheerders in het bouwen van gebouwen. • Wallonië: **ondersteuning voor energie-audits** en de boekhouding van energie. • Wallonië: **subsidies voor investeringen** in energie-efficiëntie in openbare gebouwen. • Wallonië: **subsidies voor RUE investeringen in openbare gebouwen** (UREBA regeling, ondersteunen van gemeenschappen, openbare centra sociale hulpverlening (CPAS), non-profit organisaties) (sinds 2004). • Efficiënte gebouwen. • Vlaanderen: **energiebeheer**, waaronder het controleren, creëren van maatschappelijk bewustzijn en besparingsmaatregelen. • Vlaanderen: **energiebesparingsmaatregelen in scholen,** energieboekhouding, energie-audits in scholen, informatie voor leraren en leerlingen/studenten.	• O Het weergeven van het EPC is verplicht. • O Alle andere maatregelen zijn momenteel van kracht.
R&D ondersteuning	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.

Woonsector - Gebouwen

Element van het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in het beleid na 2011
Minimale energieprestatienormen (MEPS)	• Federaal: de **Reglementering Energieprestatie van Gebouwen** is geïmplementeerd. • Progressieve verhoging van de normen in alle regio's.	• O De regulering is van kracht.
Andere regulering	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.

Element van het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in het beleid na 2011
Subsidies en belastingvoordelen	• Federaal: **Belastingaftrek** voor energiebesparingsmaatregelen in woonhuizen, voor de koop van een nieuw energie-efficiënt gebouw en voor de renovatie van onroerend goed naar een energie-efficiënt gebouw. • Federaal: **Fonds voor de Reductie van de Globale Energiekost** (FRCE). • Brussel: **Subsidies** voor isolatie, renovatie, verwarmingssystemen etc. (sinds 2003). • Vlaanderen: **vermindering van de onroerende voorheffing** op alle nieuwe gebouwen die significant beter presteren dan de energieprestatienorm (sinds 2009).	• ☒ Belastingkredieten zijn sinds belastingjaar 2013 afgeschaft, met uitzondering van dakisolatie. Voor dakisolatie wordt er nog een belastingaftrek gegeven met een limiet van €3010, wat gemiddeld 30% van de kosten bedraagt. • ╳ Het FRCE-programma is afgelopen en is overgeplaatst naar de 3 regio's. • ○ De subsidies voor isolatie (Brussel) en de vermindering van de onroerende voorheffing (Vlaanderen) zijn in werking getreden.
Financieringsmiddelen	• Federaal: **Groene leningen** om de totale kosten van energie in woonhuizen te verlagen. • Federaal: **Investeringen in de renovatie van woonhuizen met een lage huur**. • Federaal: **verlaagd Btw-tarief voor de renovatie van gebouwen die meer dan 5 jaar oud zijn** (waarbij energie-efficiëntie niet de grootste zorg is) (begon in 2000). • Brussel: **Fonds voor de Reductie van de Globale Energiekost** (**FCRE**): sociaal fonds voor structurele maatregelen. • Brussel: Rentevrije leningen voor huishoudens (voor isolatie, verwarming etc.) • Brussels: **Interest-free loan** for households (insulation, heating) • Wallonië: **Financiële stimuleringsmaatregelen** voor investeringen in energiebesparingen bij gebouwen: verwarmingssystemen, warm water, façades, (slimme) meters (sinds 2005).	• ○ Alle maatregelen zijn in van kracht.
Energieprestatiecontracten (EPCs)	• **Energieprestatiecertificaten** zijn geïmplementeerd in alle regio's.	• ○ De EPC's zijn nog steeds bindend. • Brussel: labelling en certificering van duurzame gebouwen met een vrijwillige aanpak.
Energieadvies en –audits	• Wallonië: Verstrekken van subsidies voor energie-audits, energieboekhouding en investeringen in vooronderzoeken over de haalbaarheid van RUE (sinds 2002).	• ○ De subsidies voor energie-audits worden verstrekt.

Element van het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in het beleid na 2011
Informatiemiddelen voor investeerders en gebruikers	• Federaal: De website **Energievreters** gaat onder andere over gebouwen. Onderwerpen zijn: beglazing, dakisolatie, muurisolatie, verlichting. De informatiecampagne '**breng geen energievreters in huis'** trekt de aandacht naar de website. • Brussel: **Assisteren van huishoudens met betrekking tot energie gerelateerd bouwen**: een gids voor duurzaam bouwen en de renovatie van kleine gebouwen, informatie en advies, huisbezoeken. • Wallonië: **Duurzaam wooncentrum** • Wallonië: **Verschillende initiatieven** voor het promoten van het rationele gebruik van energie (seminars, evenementen, netwerkbijeenkomsten) (sinds 2002). • Vlaanderen: Op de website van Vlaanderen staan schattingen voor verbruikers over hoeveel energie ze kunnen besparen.	• O Alle verschillende maatregelen zijn van kracht.
Demonstratieprojecten	• Brussel: **Ontwikkeling van Voorbeeldgebouwen (BATEX)** (financiële en technische ondersteuning, maatschappelijke zichtbaarheid) (sinds 2007).	• O BATEX is momenteel aan de gang. Tussen 2007 en 2013 zijn er 243 projecten geselecteerd welke 621.00 m2 vloeroppervlak vertegenwoordigen.
Scholing en training voor professionals in de bouwsector	• Brussel: Trainen van bouwprofessionals en het opzetten van een **ecobuild cluster**. • Brussel: **Ondersteuning van de Confederatie-Bouw Brussel-Hoofdstad** (training, seminars, verspreiden van kennis) en het Brusselse Referentiecentrum voor de Bouwsector (BRC), welke gratis advies geeft aan professionals. • Wallonië: Subsidies voor het trainen van bouwprofessionals en het leveren van gereedschap (sinds 2002).	• O Alle maatregelen zijn momenteel van kracht.
R&D ondersteuning	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.	• Er is een evaluatie gedaan over hoe de milieu-impact van isolatiemateriaal kan worden verminderd. De evaluatie is inmiddels afgerond.

Woonsector – Huishoudelijke apparaten

Element uit het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in het beleid na 2011
Minimum-energieprestatienormen (MEPS)	• Federaal: **Ecodesign-richtlijn** is geïmplementeerd.	• O De maatregel is van kracht.
Economische stimulansen	• Brussel: **Subsidies** voor huishoudelijke apparatuur met een hoge energieprestatie.	• O De subsidies voor huishoudelijke apparaten worden momenteel verstrekt. • ✓ **Ecocheques**: bevorderen van de verkoop van 'groene producten' door de giften van cheques, een extralegaal voordeel wat vrij is van belasting of sociale lasten. Ecocheques zijn beschikbaar voor alle energiebesparingsmaatregelen.
Energielabels	• Federaal: het **EU Energielabel** is ingesteld volgens EU-richtlijn 2010/30/EC. • Federaal: **Energy Star** label	• O Geen informatie over veranderingen of extra maatregelen.
Informatiemiddelen	• Federaal: Website **Energievreters** over apparatuur en kracht vermindering. Informatiecampagne: **"haal geen energievreters in huis"** trekt de aandacht naar de website.	• O De website energievreters en de informatiecampagne bestaan nog steeds en berekent CO_2 emissies. •
Scholing en training voor verkoopmedewerkers en andere actoren in de productieketen	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.
R&D ondersteuning	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.

Industrie, dienstensector en landbouw

Element uit het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in het beleid na 2011
MEP's en andere normen voor apparatuur, het productieproces of producten	• Federaal: De Ecodesign-richtlijn is geïmplementeerd.	• ○ Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.
Energiebesparings- en inspanningsdoelen voor individuele bedrijven	• Brussel: **Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu** creëert een pact tussen overheidsautoriteiten, netbeheerders en de industrie om de voordelen van energie-efficiëntie beter te leren begrijpen. • Wallonië: Niet-bindende afspraken met de industrie: **Brancheovereenkomst** 2003-2013 vertegenwoordigt 90% van de Waalse industriële consumptie. Er wordt inzet getoond om de gekwantificeerde energie-efficiëntiedoelstellingen te halen. • Wallonië: **informatiecampagne** voor de industrie. • Vlaanderen: Niet-bindende afspraken in de energie-intensieve industrie: **Auditconvenant** voor energie-intensieve bedrijven met een jaarlijks primair energieverbruik van 0,5 PJ en een **Vlaamse Convenant Energiebenchmarking** voor bedrijven met een primair energieverbruik tussen de 0,1 en 0,5 PJ om kosten-efficiënte energie-efficiëntie maatregelen te implementeren (2003-2013). • Vlaanderen: alle bestaande centrales met een jaarlijks primair energieverbruik hoger dan 0,1 PJ moeten **een energieplan opstellen en energie-efficiëntie maatregelen uitvoeren** (sinds 2004).	• ○ De Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu is van start gegaan. • ☑ De brancheovereenkomst van Wallonië is hernieuwd voor de periode 2014-2020 met verfijndere methodologische instrumenten en nieuwe toezeggingen. • ○ De Waalse informatiecampagne is aan de gang. • ☑ Het Auditconvenant en het Vlaamse Convenant Energiebenchmarking zijn stopgezet, maar zijn vervangen door de **energiebeleidsovereenkomst 2015-2020**. Dit betreft ETS en niet-ETS bedrijven die energie-intensief zijn. De deelnemers hebben een energieplan opgezet en een plan om te gaan investeren in energie-efficiëntie. • ○ De energieplannen voor bestaande centrales (in Vlaanderen) zijn momenteel aan de gang.
Energiebeheersystemen en andere verplichtingen	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.

Element uit het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in het beleid na 2011
Financiële stimulansen om te investeren	• Federaal: **Belastingaftrek** voor energiebesparingsinvesteringen in bedrijven. • Brussel: Energiesubsidies voor de dienstensector (isolatie, passief bouwen, verwarmingssystemen, apparatuur, etc.) (sinds 2004). • Brussel: **PLAGE**: Plan voor de reductie van het energieverbruik van grootverbruikers om zo het energieverbruik in gebouwen te doen dalen. • Wallonië: **financiële stimuleringsmaatregelen** voor investeringen in energiebesparingsmaatregelen: verwarmingssystemen, warm water, façades en ventilatie (sinds 2005). • Wallonië: subsidies voor **investeringen in energiebesparingsmaatregelen** zoals koude regulering, verbeterd ontdooien, ventilators etc. • Vlaanderen: **Subsidies voor energiebesparingsmaatregelen in de tuinbouw** (sinds 2001). • Vlaanderen: Vermindering van de onroerende voorheffing voor nieuwe energie-efficiënte gebouwen in de dienstensector (voor gebouwen die significant beter presteren in hun energieverbruik dan een standaard gebouw) (sinds 2009).	• **O** Alle maatregelen zijn momenteel aan de gang.
Financiële ondersteuning voor energieadvies en –audits	• Wallonië: **Subsidies voor energie-audits en energieboekhoudsystemen** voor bedrijven of verenigingen, netwerken van facilitators of trainers van professionals (sinds 2000). • Wallonië: Audit-overeenkomst aangaande nutsbedrijven en processen in bedrijven van gemiddelde grootte met een jaarlijks primair energieverbruik tussen de 0,1 en 0,5 PJ.	• **O** De energie-audits van Wallonië zijn momenteel aan de gang. • ✓ Brussel: bindende energie-audits voor grootverbruikers (sinds 2012).
Invoering van energielabels	• **EU Richtlijn Energielabelling** • Brussel: moedigt het opstarten van praktijkvoorbeelden aan: **gratis ecodynamic enterprise label** voor bedrijven die de verklaring ondertekenen.	• **O** Het EU Energielabel is aan de gang. • Geen informatie over de ontwikkeling van het aanmoedigen van praktijkvoorbeelden in Brussel.
R&D ondersteuning	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.

Logistiek

Element uit het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in he beleidspakket na 2011
Planningsinstrumenten	• Brussel: **Aanmoedigen van het gebruik van zachte vervoersmiddelen**, bijvoorbeeld door het aanbieden van regionale fietsroutes en groene continuïteit voor voetgangers en fietsers. • Brussel: **Vergroten van de vraag naar en de aantrekkelijkheid van openbaar vervoer** door het vergroten van het aantal beschikbare routes, vervoerswijzen, de frequentie en de ontwikkeling van een snelle stadsspoorlijn. • Wallonië: **Managementcontract met de passasiersvervoerder** voor het brandstofverbruik in het passagiersvervoer door middel van niet-bindende afspraken of coöperatieve maatregelen. • Vlaanderen: **Mobiliteitsmanagement + maatregelen voor het in gang zetten van 'modal shift'**.	• O Promoten van openbaar vervoer door het invoeren van rijbanen bestemd voor bussen. • O Vlaanderen: Maatregelen voor mobiliteitsmanagement: Nieuw voorlopig Mobiliteitsplan (2013/2014). • ✓ Vlaanderen: Onderdeel van het Mobiliteitsplan is het **Masterplan Elektrisch Rijden** geworden, echter nog steeds in voorbereidingsfase. • Geen informatie over de ontwikkelingen van de andere maatregelen.
Regulerende instrumenten	• Wallonië: Besparingsmaatregelen in de overheidssector door middel van **niet-bindende afspraken.** • Brussel: **Versterken van de planningsinstrumenten** door middel van routeplanning voor bedrijven, activiteiten, scholen door regulering en niet-bindende afspraken. • Brussel: **Ontwikkeling van milieubeheer op openbare wegen, creëren van lage-emissiegebieden door regulerende en niet-bindende afspraken** ('herkalibratie' van hoofdwegen, wegen bestemd voor openbaar vervoer, voetgangers, fietsen). • Brussel: **Handhaven van het parkeerbeleid op de wegen van van de wegen af**. • Brussel: **Ontwikkelingsplannen voor de doel sectoren (taxi- en vrachtvervoer) door middel van regulerings- en niet-bindende afspraken.**	• Geen informatie over de ontwikkelingen van de andere maatregelen.

Element uit het beleidspakket	Maatregelen geïmplementeerd in 2011	Veranderingen in he beleidspakket na 2011
Economische stimulansen	• **Verminderen van voordeel van alle aard (VVA) bij de aankoop van een elektrisch voertuig** (2010-2012). • Gratis reizen met de trein voor woon-werkverkeer van federale ambtenaren (2004) en private bedrijven (2005) wanneer zij minstens 80% van de kosten van een treinabonnement voor hun werknemers vergoeden. • **Belastingaftrek voor kosten aan woon-werk verkeer met een motorvoertuig, maar ook voor lopen, fietsen, openbaar vervoer en carpoolen**. • Brussel: Internaliseren van een deel van de externe kosten van transport + stimuleren van het kopen van minder uitstotende voertuigen door het **hervormen van inverkeerstelling, invoeren van slimme oplaadpunten voor lichte voertuigen, kilometerheffing voor vrachtwagens en het invoeren van een eco-score label**. • Brussel: **Aanmoedigen van 'zachte' vervoersmiddelen door middel van een subsidie voor het laten intrekken van het kentekenbewijs.** • **Subsidies voor het promoten van gecombineerd vervoer met de trein of metro.** • Wallonië: **Financiële stimuleringsmaatregelen** of financiering gericht op het verminderen van het brandstofverbruik voor passagiers- en vrachvervoer. • Vlaanderen: **Verkeersheffing voor het ontwikkeling van milieuvriendelijke auto's.**	• **O** Ambtenaren mogen gratis reizen met de trein voor woon-verkeer. • **O** Verlenging van de belastingaftrekregeling voor kosten voor woon-werkverkeer bij gebruik van alternatief vervoer (lopend, fiets, openbaar vervoer etc.) • **✓ Kilometerheffing** voor vrachtwagens (wordt ingevoerd in 2016). • **✓ Inverkeerssteling gebaseerd op CO_2-uitstoot, fijnstof, type brandstof en euro-norm** (sinds 2012). • **✓ Belastingvrijstelling van inverkeersstelling voor elektrische voertuigen (plug-in) en lpg aangedreven voertuigen** (per 2016). • Geen informatie over de ontwikkelingen van de andere maatregelen.
Informatie en advies	• Wallonië: **Training en informatie over brandstofverbruik voor passagiers- en vrachtvervoer.** • Wallonië: **Promoten van thuiswerken** voor een aantal managers, promoten van het gebruik van de spoorwegen. • **Promoten van carpoolen**.	• **O** Promoten van carpoolen. • **✓ Energievreters website**: reken-tool voor CO_2, eind 2013 ook voor auto's. • **✓ Eco-rijden**: hervorming van de certificering van chauffeurs in 2013, wordt een periodieke training. • Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.
R&D ondersteuning	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.	• Geen informatie gevonden in de gescreende documenten.

Ontwikkelingen in het beleid volgens de geënquêteerde experts

Om een vollediger beeld te krijgen van de voortgang die er is geboekt op het gebied van energie-efficiëntie, maakt dit hoofdstuk gebruik van de informatie die er is verkregen door kwantitatief onderzoek en kwalitatieve enquêtes. Voor ieder onderzocht land in het EEW project zijn er mondeling drie experts geïnterviewd. Voor het Belgische onderzoek zijn er 32 experts op het gebied van energie-efficiëntie geïnterviewd. De experts werken samen voor bedrijven, universiteiten/onderzoeksinstituten, de overheid of energiebedrijven. Alle onderstaande bevindingen zijn enkel gebaseerd op de beoordelingen die ingevuld zijn door deze experts. Daar vallen ook de voortgangsindicatoren onder, die helpen de voortgang tussen de verschillende landen en beleidsniveaus te vergelijken. De indicator is afgeleid uit vijf kwantitatieve vragen uit de enquête (zie annex voor de vragenlijst), namelijk vraag 1 (ambitie van het energie-efficiëntiebeleid), vraag 2 (voortgang in de laatste 3 jaar), vraag 4 (jaarlijkse besparingsdoelstelling), vraag 7 (NZEB doelstelling) en vraag 8 (verbeteringen in de belangrijke energiebeleidsgebieden). De antwoorden werden gewogen (het positiefste antwoord met 100, het negatiefste kreeg 0).

Volgens de Belgische expert hoort België tot de lidstaten die gemiddelde voortgang heeft geboekt in haar energie-efficiëntiebeleid sinds de tweede NEEAP (landelijke voortgangsindicator: 13 van de 28). De mate van voortgang is zelfs wat hoger dan in de drie voorgaande jaren (enquête 2012: landelijke voortgangsindicator: 18 van de 27).

Het overgrote deel van de experts achten de gemiddelde ambitie van het energie-efficiëntiebeleid als relatief laag. Bijna 70% denkt te weten dat er geen of weinig extra beleidsmaatregelen geïntroduceerd zijn in de afgelopen drie jaar.
In de afgelopen paar jaar is het decentraliseringsproces geïntensiveerd, wat leidde tot een grotere rol voor de individuele regio's, maar ook voor de gemeenten. Begrotingsproblemen zijn de grootste obstakels volgens de experts. Positieve ontwikkelingen zijn onder andere de niet-bindende brancheovereenkomsten voor de industrie en de nieuwe wetgeving in de bouwsector.

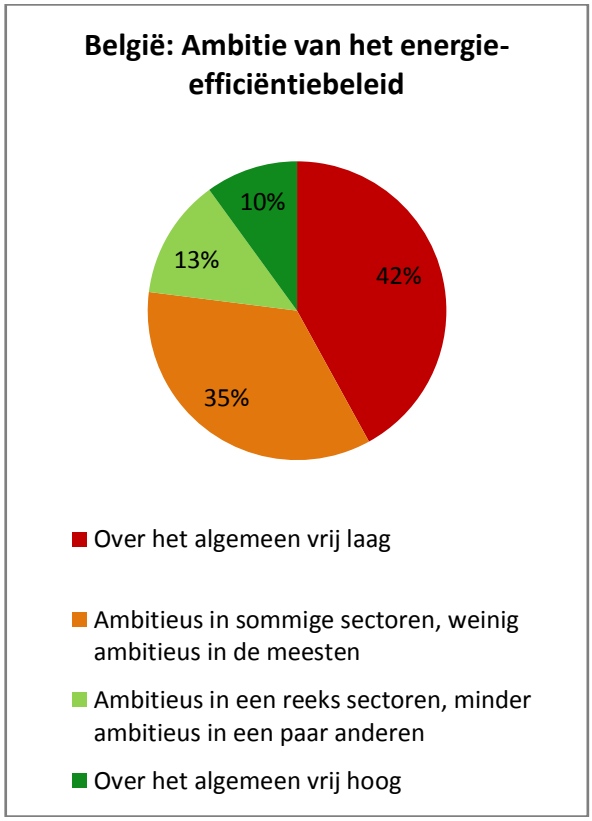

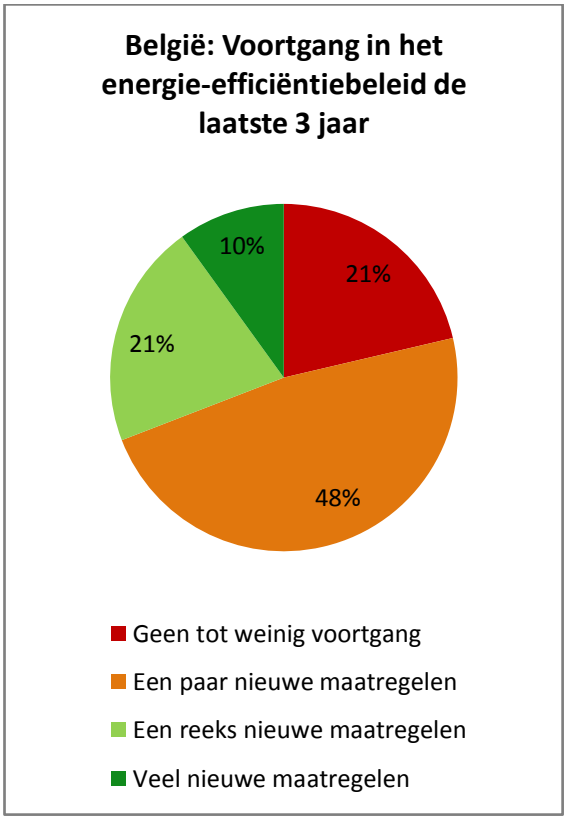

Van de experts denkt 42% dat de EED doelstelling (1,5% besparing op de jaarlijkse verkoop van energie aan eindgebruikers) waarschijnlijk niet gehaald zal worden – waarmee België zich onder de laagst-scorende landen schaart in de EU. Experts gaven aan dat alle drie de gewesten in België ervoor hebben gekozen om geen verplichtingsregeling voor energie-efficiëntie te introduceren voor netbeheerders en energiebedrijven maar andere beleidsmaatregelen gaan ontwikkelen om energiebesparingen te realiseren onder eindgebruikers, zoals financiële stimuleringsmaatregelen.

Aan de andere kant denkt meer dan de helft van de experts dat België op schema loopt om haar EPBD-verplichting na te komen waarbij alle nieuwe gebouwen bijna-energieneutraal moeten zijn in 2020. Hiermee hoort België tot de hoogst scorende laden van de EU.

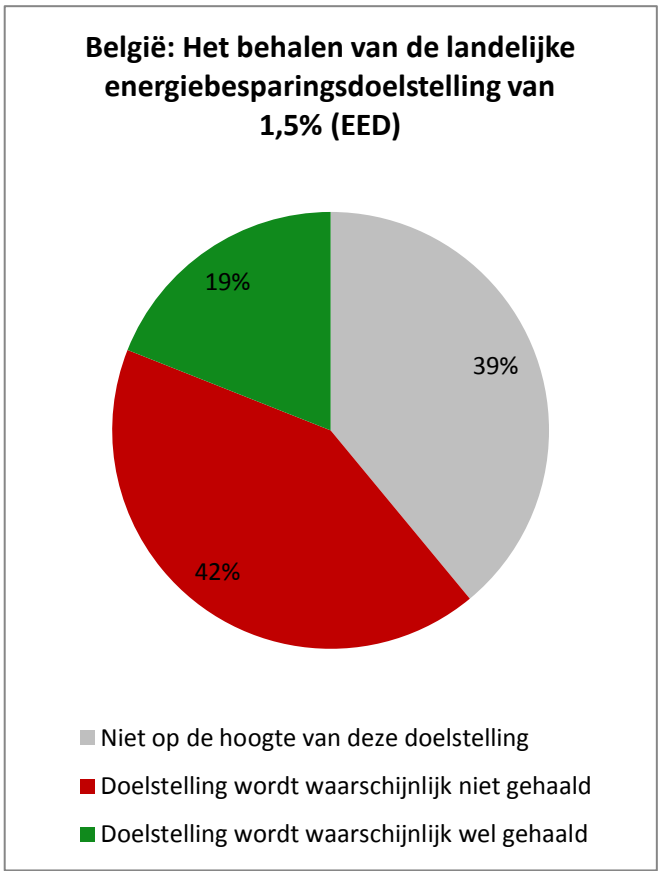

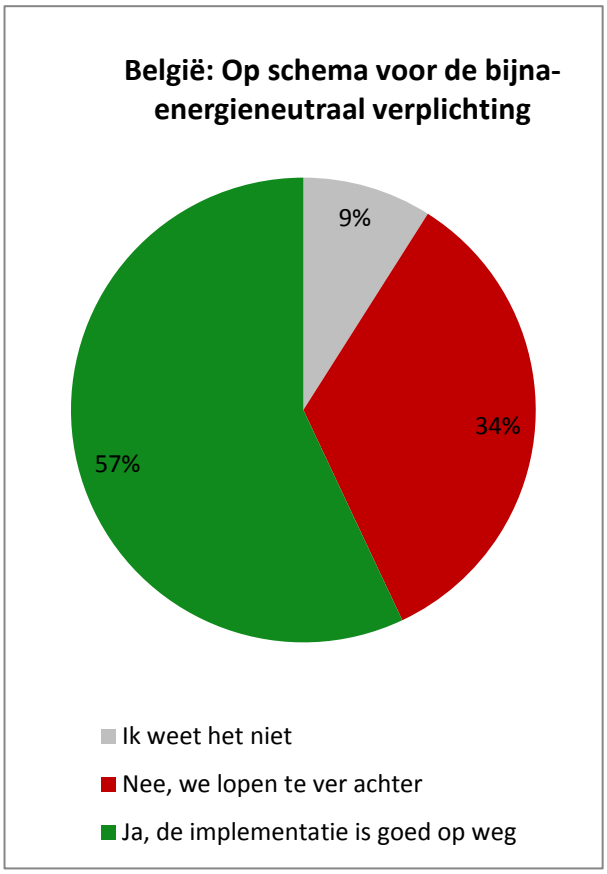

Er is voortgang geboekt in gebouwrenovaties in de overheids- en woonsectoren, onder andere door de beschikbaarheid van financieringsregelingen. Desalniettemin blijft de hoeveelheid renovaties laag. De experts gaven ook aan dat er behoefte was aan meer ondersteuningsmaatregelen voor de dienstensector. Daarnaast noemen zij dat de brancheovereenkomst in de industriesector ook een rol spelen.
Voor wat betreft de transportsector waren er verbeteringen in strategische mobiliteitsplanning op het gemeentelijke niveau. De noodzaak blijft echter bestaan om actie te ondernemen op dit gebied.

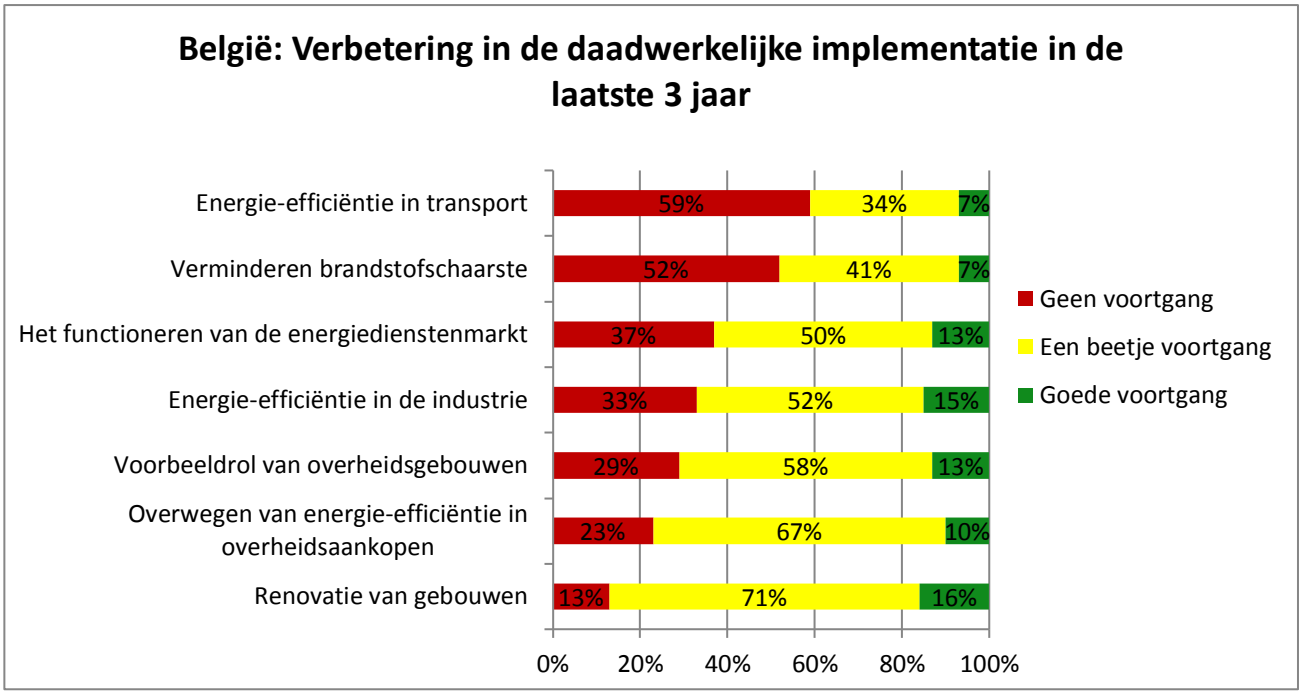

Onder de specifieke instrumenten voor het verhogen van de energie-efficiëntie worden de energie-efficiëntie vereisten voor nieuwe en gerenoveerde gebouwen (gewaardeerd als zeer of deels effectief met 96% en 87%, respectievelijk) en de energie-labelling van producten (84% zeer of deels effectief) gezien als het meest effectief in de Belgische context.
De hoogste percentages voor 'geen voortgang' horen bij energiebelasting (38%), financiële stimuleringsmaatregelen voor KMO en energie-audits voor bedrijven (beide 37%).

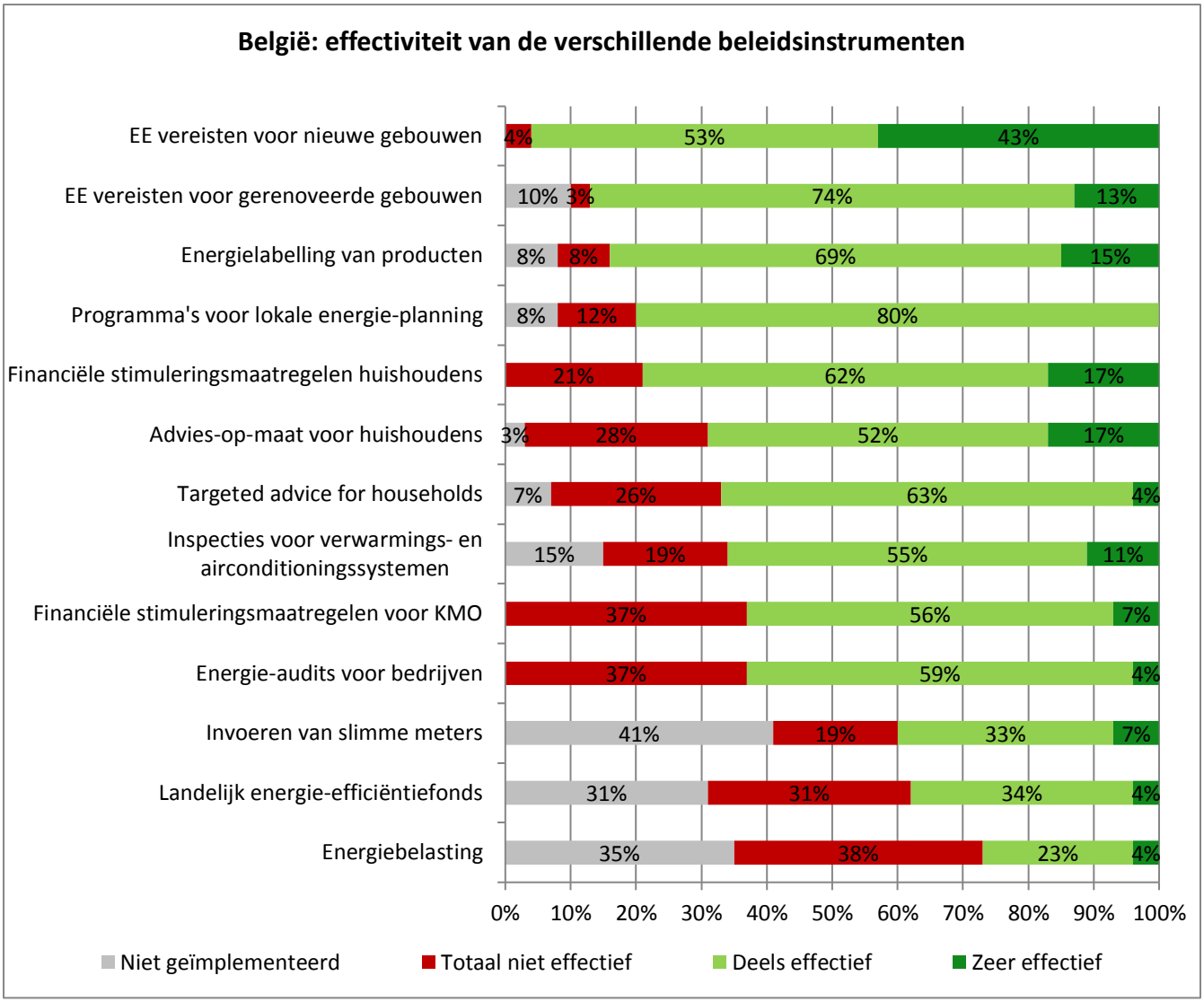

Praktijkvoorbeelden

België heeft duidelijke actie ondernomen als het gaat om het informeren van energiegebruikers over de mogelijkheden en besparingen op het gebied van energie-efficiëntie. In het bijzonder is er aandacht besteed aan stroomverbruik omdat de stroomsector een lage capaciteitsmarge heeft (d.w.z. het verschil tussen de piekvraag en de maximale opwekkingscapaciteit) vanwege het uitvallen van een aantal kerncentrales. Informatiecampagnes hebben zich voornamelijk gericht op elektrische verwarmingssystemen in huishoudens, huishoudelijke apparatuur en verlichting. Voor wat betreft de huishoudelijke apparaten kunnen werknemers uit de private sector 'eco-cheques' krijgen. Deze zijn belastingvrij en kunnen onder andere gebruikt worden om energiezuinige apparatuur te kopen (minstens A++). Dit is een voorbeeld wat gemakkelijk kan worden overgenomen in andere lidstaten.
Omdat de meeste energie-efficiëntiegerelateerde maatregelen ontwikkeld en geïmplementeerd worden op het regionale niveau is het lastig om meer praktijkvoorbeelden aan te wijzen in België.

Vrijwaring

De auteurs van dit rapport dragen de volledige verantwoordelijkheid. Het vertegenwoordigt niet noodzakelijkerwijs de mening van de Europese Unie. Ook de EASME of de Europese Commissie zijn niet verantwoordelijk voor enig gebruik van de inhoud van deze publicatie. De analyse die er is uitgevoerd is vrijwel geheel gebaseerd op informatie uit de NEAAP's. Een lage score op een bepaald criterium kan dus het gevolg zijn van een gebrek aan informatie uit de NEAAP. Verder zijn er voor sommige landen experts uitgenodigd om te reflecteren op de rapporten, deze waren echter niet voor elk land beschikbaar. Een volledige analyse was dus alleen mogelijk voor een beperkt aantal landen. Het doel van dit onderzoek is niet het geven van een compleet beleidsoverzicht van alle lidstaten, maar juist het in kaart brengen van de individuele omstandigheden van de lidstaten.

Het project

Het Energy Efficiency Watch project doelt op het faciliteren van de implementatie van de Richtlijn energie-efficiëntie (EED) maar ook gerelateerde maatregelen zoals de Richtlijn Energieprestatie in gebouwen (EPBD) en de Richtlijn Ecodesign (ErP) op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Dit landelijk rapport laat de voortgang zien in de implementatie van landelijk energie-efficiëntiebeleid, waarvan de informatie afkomstig is uit de NEEAP's en grondige interviews met experts uit de hele EU.
www.energy-efficiency-watch.org

De auteurs

Stefan Thomas, Felix Suerkemper, Thomas Adisorn, Dorothea Hauptstock, Carolin Schäfer-Sparenberg, Lena Tholen, Florin Vondung (Wuppertal Institute)
Daniel Becker, Lucie Tesniere, Charles Bourgault, Sonja Förster (Ecofys)
Christiane Egger (OÖ Energiesparverband)
met bijdragen van:
Reinhold Priewasser (University of Linz), Nils Borg (eceee), Dominique Bourges (Fedarene), Peter Schilken (Energy Cities)

Afkortingen

EE – Energy Efficiency, **EED** – Energy Efficiency Directive, **EPC** – Energy Performance Certificates, **EPBD** – Energy Performance of Buildings Directive, **ESCO** – Energy Service Company, **EU** – European Union, **EEW** – Energy Efficiency Watch, **MEPS** – Minimum Energy Performance Standards, **MURE** – Mesures d'Utilisation Rationelle de l'Energie, **NEEAP** – National Energy Efficiency Action Plan, **nZEB** – nearly Zero Energy Buildings, **R&D** – Research and Development

Wuppertal Institute for Climate, Environment and Energy

ECOFYS sustainable energy for everyone

OÖENERGIESPARVERBAND